

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Názov: *Súčasná kultúrna situácia z pohľadu teórie a praxe*

Autor/ka: PhDr. Zuzana Slušná, PhD.

Ak. rok.: 2017/ 2018

Kultúra ako aj ďalšie pojmy kulturologického aparátu sú neustále podrobované hlbšej reflexii najmä v kontexte súčasných civilizačno-kultúrnych zmien. Predovšetkým chápanie súčasnej kultúry, jej nového vnímania, sa ukazuje nanajvýš potrebné v dynamike premien v rozvinutých odvetviach súčasnej kultúrnej praxe. Slovenská kulturologička PhDr. Zuzana Slušná, PhD. sa v predloženej monografii zaoberala nanajvýš aktuálnou tematikou, ktorú si jednoznačne vytýčila k teoretickému zmapovaniu. V tomto ohľade treba monografickú prácu Z. Slušnej jednoznačne privítať.

Z. Slušná systematicky uskutočňovala exkurzie do predmetných otázok aktuálneho kulturologického výskumu. Nastolila hneď niekoľko dôležitých aspektov predovšetkým širokospektrálneho kulturologického vedenia. Autorku dominantne zaujímali všeobecné otázky, resp. výzvy súčasného vedeckého bádania v kulturologickej sfére so zreteľom na súčasnú kultúrnu situáciu. Z. Slušná v tomto zmysle vhodne sumarizovala a syntetizovala penzum poznatkov kulturologického aparátu práve na nej. Naznačoval tomu dobre aj samotný názov jej monografie.

Autorka *de facto* rozoznávala súčasnú kultúrnu situáciu: podrobovala ju intenzívnej rekognoscácii a dôkladne ju tiež diagnostikovala časť po časti. Takýmto spôsobom systematicky postihla nevšedné spektrum fenoménov súčasnej kultúry (jej najmarkantnejších prejavov) z vyslovene kulturologickej perspektívy. Výsledkom sa stala prevažne sumarizujúca, edukačne naplnená monografia (každú kapitolu zakončovalo prehľadné, ba až didaktické zhrnutie). Z. Slušná sa v nej prioritne pokúšala definovať kultúru a jej jednotlivé segmenty. Snažila sa ju nanovo osvetliť z aktuálnych východísk s pragmatickým účelom.

Z. Slušná sa z tohto pohľadu sústredila najmä na oblasť praxe z perspektívy kulturológie. Vybrala si z celkového pojmového aparátu kulturológie najmä tie pojmy a kategórie, ktoré predstavovali nesmierne významnú úlohu pre kulturologický výskum. Autorka postupne dokazovala zreteľnú schopnosť i citlivosť pre ich triedenie, cizelovanie a aplikovanie. Cielene dospela ku kategorizácii kulturologického pojmového aparátu –

systematicky prevažne spracovaného a vhodne implementovaného na jednotlivé odvetvia súčasnej kultúrnej praxe v širšom i užšom zmysle.

Z. Slušná sa najsôr v kapitole č. 1 *Kultúra z pohľadu teórie a praxe* potrebovala metodologicky venovať samotnému objektu výskumu – kultúre. Načrtla v nej viaceré širokospektrálne náhľady na kultúru (napr. jej rôzne definície, ktoré sú kľúčovými východiskami pre ďalšie perspektívne pohľady na problematiku súčasnej kultúrnej situácie). K tomuto predmetu záujmu bolo prioritne potrebné najmä „nové vnímanie kultúry“ s terminologickým nástrojom jednotlivých pojmov. Autorka sa ho snažila prehľadne osvetliť pre účely praxe v tzv. aplikovanej sfére kulturológie. Rovnako venovala priestor i jednotlivým rezortom kultúry, príp. odvetviam rôznorodého kreatívneho priemyslu, nezávislej kultúry, animácie voľno-časových aktivít.

Vyzdvihnúť tiež treba aj fakt, že autorka pri hľadaní nového vnímania kultúry myslela aj na najsúčasnejšie výzvy kreatívneho potenciálu súčasnej kultúry. Uvedená monografia by mohla následne predstavovať rukoväť kulturologickej teórie, premietnutej do praxe konkrétnych kultúrnych inštitúcií, nezávislých kultúrnych centier, či kultúrnych uzlov atď. Autorka monografie poskytla zároveň absolventom kulturológie (príp. príbuzných odborov) mapujúci prehľad v najsúčasnejšom kultúrnom teréne ako aj dôležitú terminologickú základňu pre priaznivé orientovanie sa v ňom. Kompetentné porozumenie najrôznejším javom v súčasnej kultúre je preto nemysliteľné bez súvislého ovládania tzv. kulturologického minima, „gramatiky kultúry“, právnych a legislatívnych otázok kultúry, filozofického a sociologického poňatia kultúry a najmä umeleckej kultúry a pod.

Autorka z kompozičného hľadiska precízne členila text svojej monografie do jednotlivých, koncepcne ladených kapitol, v ktorých zachytávala rôznorodé úrovne a stratégie uchopenia súčasnej kultúrnej situácie. Nepredstavovala ich mechanicky, ale v určitom systéme – postupnom prenikaní od teoretického vymedzenia samotného relativizovaného pojmu kultúra až po jednotlivé segmenty kultúry (napr. na lokálnej, regionálnej, komunálnej úrovni, príp. v rámci miestnej komunity vybranej subkultúry atď.). Aplikačný rozmer monografie bol v tomto smere viac než zrejмый. Slušnej išlo z didaktického hľadiska hlavne o porozumenie najvšestrannejším ľudským prejavom v kontexte súčasnej kultúry. Rovnako ju zaujímali aj rozličné aspekty „využitelnosti“ teórie v praxi. Ako môže absolventovi/tke kulturológie pomôcť teória v praxi? Ako s ňou dokáže prakticky disponovať, resp. účinne aplikovať v najrozmanitejších segmentoch kultúrnej činnosti?

Z. Slušná v tomto zmysle súvisle rastrovala zaznamenávanú súčasnú kultúrnu situáciu v najznámejšom prostredí súčasnej domácej kultúry, ovplyvňovanej rôznymi vonkajšími faktormi napr. jednotlivých neblahých globalizačných dosahov a pod. Predovšetkým v kapitole č. 4 *Súčasná kultúrna situácia: výzvy, riziká a možnosti* sa venovala rôznym ohrozeniam súčasnej kultúrnej situácie s množstvom rôznych limitujúcich faktorov pre kultúru ako takú.

Hoci je monografia písaná všeobecne, má aplikačný charakter, t. j. dá sa premietnuť predovšetkým na súčasný domáci kontext. Najmä s týmto zreteľom bola koncipovaná – s primeraným rozšírením pre jednotlivé prejavy ľudskej činnosti v rôznych subsystemoch kultúry. Z. Slušná ich rad za radom systematicky (prehľadne) zhŕňala, tematizovala, hierarchizovala do určitého modelu. Ten sa v takejto účinnej schéme dal prakticky aplikovať na konkrétny jav v aktuálnom, videnom kontexte súčasnej kultúry.

Doménou autorky pritom nebolo postihnúť fenomény kulturologického výskumu, ale sa len všeobecne priblížiť ku konkrétnym príkladom z bežnej, vnímanej praxe. Z. Slušná kultúru a jej rôzne úrovne postupne nachádzala, aplikovala i kategorizovala z rôznych uhlov pohľadov ako aj východísk. Autorkinou reálnou ambíciou sa stalo systematické zmapovanie i zachytenie súčasnej kultúrnej situácie v jej celistvosti a hlavne kompletnosti. Nevyhnutne pritom musela preniknúť k znalosti jazyka kultúry – ako sa o tom autorka zmienila napr. na strane 31. (*„Kultúra má nielen špecifický súbor vyjadrovacích prostriedkov, ale aj vlastný jazyk a „gramatiku““*). V jej predloženej monografii sa sumarizujúco predostreli práve viaceré, primárne načrtnuté znaky a aspekty kultúry v konkrétnom systéme členenia rôznych manifestácií prejavov, tradícií, kreativity ako aj viacerých ďalších súvislostí v bežnom, reálnom živote.

Je viac než zrejmé, že autorka stihla čiastočne len načrtnúť celkovú šírku problematiky kultúry. V texte monografie viac-menej zotrvala v častom, temer až stereotypnom vymenúvaní a mechanickom triedení pojmov, ktoré zároveň naznačovali jej vysokú schopnosť systematického kategorizovania predmetného kulturologického materiálu. Škoda, že celé segmenty niektorých častí textu monografie vykazovali zjavne kompilačný charakter. Množstvo zachytených prejavov kultúry, pohľadov do jej novších chápaní definovania by si tiež žiadalo ďalšie komplementárne rozpracovanie – a nie iba enumeráciu konkrétnych mechanizmov fungovania kultúry. Každá z kapitol monografie totiž predstavovala samostatnú parciálnu časť, ktorá by mohla byť následne ďalej rozpracovaná ako podklad pre

motivické rozšírenie, doplnenie, spresnenie či bližšie konkretizovanie na viacerých analyzovaných príkladoch z praxe. Autorka obohatila každú kapitolu spomínaným záverečným zhrnutím s didaktickým cieľom, čo vyslovene dodávalo predloženej práci charakter učebnice a nie monotematického diela (akým by vedecká monografia primárne mala byť). Žiaľ, na viacerých miestach by sa dali evidovať niektoré prieklepy či grafické nedostatky. Autorka v predstavenej monografii panoramaticky predostrela pomerne náročnú, širokospektrálnu problematiku kulturologického výskumu. Poskytla množstvo tém pre rozhodne ďalšie perspektívne rozvinutia. Monografická práca sa zároveň v mnohom javila ako prolegomena ku kontinuálnemu skúmaniu súčasnej kultúrnej situácie – predovšetkým teoretickom zmocnení sa jej rozsiahlych komunikačných dimenzií.

V tejto súvislosti si dovoľujem autorke v rámci habilitačného konania položiť zopár otázok, resp. námetov do diskusie:

1. Uvedte jasnejšie príklady premietnutia teórie kulturológie do praxe v rámci siete nezávislých kultúrnych centier, či kultúrnych uzlov na Slovensku. V čom badáte jasný prienik?
2. Rozviňte ideu nového chápania kultúry v súvislosti s diverzifikovanou sférou nezávislej kultúry na Slovensku. Je súčasná nezávislá kultúra generátorom a konštitučným prvkom miestnej (lokálnej) kultúry a jej revitalizácie – v zmysle korózie sociálneho priestoru – ako sa o ňom zmieňujete na s. 97. Ak áno, v čom?

Záverom možno hodnotiť monografickú prácu Z. Slušnej ako zrelý, podnetný pokus o premietnutie kulturologického vedenia v celostnom rastrovi súčasnej kultúrnej situácie v následne súvisiacich aplikačných rámcoch. Predloženú monografiu *Súčasná kultúrna situácia z pohľadu teórie a praxe* odporúčam k obhajobe v rámci habilitačného konania. Po úspešnej obhajobe navrhujem PhDr. Zuzane Slušnej, PhD. udeliť titul docent v odbore 3. 1. 2 kulturológia.

doc. Mgr. Miroslav Ballay, PhD.

22. 12. 2017

V Nitre